

שכט, הילמר הורס גרילי (1877-1970)

(Hjalmar Horace Greely Schacht) כלכלן ומדינאי גרמני. בתפקידיו כנציב לענייני המטבע' (1923) ונשיא הרייכסבנק (הבנק הממלכתי) (1924-1930) סייע בבלימת האינפלציה הדוהרת של שנת 1923. ב-1930 התפטר במחאה על מדיניות הממשלה בשאלת הפיצויים שהוטלו על גרמניה בחוזה ורסי, היה לפעיל מאוד באופוזיציה הימנית הלאומנית ומלא תפקיד מרכזי בתכנים המדיניים שבעקבותיהם מונה היטלר בינואר 1933 לראש-הממשלה. במרס 1933 הוחזר לתפקיד נשיא הרייכסבנק ובאוגוסט 1934 מונה גם לשר הכלכלה. ממאי 1935 היה ש' 'מיופה כוח כללי למשק המלחמה' (Generalbevollmaechtigter Furr Due Jruegswurtscgaft). ש' ניהל למעשה את שיקום המשק הגרמני והקמת כוחה הצבאי בשלטונו של היטלר. למרות זאת לא הצטרף למפלגה הנאצית ולא זכה באימונם המלא של ראשי המשטר. בהדרגה החריפו חילוקי-הדעות ביניהם. בנובמבר 1937, עם פתיחת ההכנות והמעבר של המשק לפסים של הכנה למלחמה, התפטר מתפקידו כשר הכלכלה, ובינואר 1939 פוטר מראשות הרייכסבנק, אך רשמית הוסיף להיות חבר בממשלתו של היטלר, כשר בלי תיק, עד 1943. אחרי ההתנקשות בהיטלר, ב-20 ביולי 1944 נכלא ש' במחנה ריכוז, בגלל קשרים רופפים עם חוגי ההתנגדות השמרנים סביב קרל גרדלר. הודות לדברים הללו היה ש' אחד הנאשמים המעטים במשפטי נירנברג (ראה משפטים) שניתן להם זיכוי מלא.

עמדותיו של ש' ומעשיו בקשר לרדיפות היהודים עדיין לא נחקרו ביסודיות. במשפטי נירנברג ובספרי זכרונותיו הציג ש' את עצמו כ'מגן היהודים'. גם בספרות המחקר נפוצה הדעה, ש'ידו המגוננת' של ש' איפשרה ליהודים להמשיך כמעט בלי הפרעה בעיסוקיהם הכלכליים, עד לפיטוריו ממשד הכלכלה בסוף 1937. מבחינת השקפותיו מתגלה ש', גם בספריו שחיבר אחר המלחמה, כאנטישמי שמרני 'מהוגן', שאומנם בוחל בפרעות אלימות, אך דוגל בהגבלות חוקיות, שיעמידו את היהודים 'במקום הראוי להם' וימנעו 'חדירת רוח זרה לרוח העם-המארח'. ואולם, נכון הדבר שהיה לו עניין בשיתוף יהודים מסויימים בחיי הכלכלה מתוך חישובים פרגמטיים, וכן שהיה לש' אומץ לב מסויים, שהניע אותו לצאת בתזכירים פנימיים ואפילו בהופעות פומביות נגד רדיפת היהודים ה'בלתי חוקית'. את פרעות פוגרום נובמבר 1938 ('ליל הבדולח'), הוקיע ש' באסיפת עובדי הרייכסבנק כ'מעשה פשע שצריך להעלות סומק של בוש על פני כול גרמני הגון'. בסוף 1938 ניהל ש', בהסכמת היטלר, משא-ומתן עם ג'ורג' רובלי, מנהל משרד ה'ועדה הבין-ממשלתית לענייני פליטים' (IGCR) שהוקמה ב'ועידת אויאן', במטרה להסדיר את הגירתם של יהודי גרמניה בעזרת מלווה בין-לאומי של יהדות העולם. נציגי הארגונים היהודיים היו חלוקים בדעותיהם ביחס להצעותיו של ש', שיכלו להתפרש כויתור של נציגי היהדות העולמית על החלק הארי של נכסי יהודי גרמניה לטובת

הרייך השלישי. המגעים נמשכו גם אחר פיטורי ש' מראשות הרייכסבנק בינואר 1939, אך לא הובילו לשום הסכם.

לסיכום, אין בכמה התבטאויות ותזכירים בקשר לרדיפת היהודים משום הוכחה שרדיפות ומדיניות אנטי-יהודית נחשבו בעיני ש' לעניין בעל חשיבות עקרונית, עד כדי סיכון מעמדו בסיכסוך גלוי עם היטלר או עם מנהיגים נאצים מרכזיים אחרים. החרם ודחיקת רגלי היהודים מעמדותיהם בכלכלה נמשכו כול כהונתו, ולא ידוע שום עניין בעל חשיבות, שבו התייצב עד הסוף להגנת היהודים, גם בתחום סמכותו הישיר.